

Живка Танчева

**ЦВИЛЯТ
ГРИВЕСТИ КОНЕ**

Всички права запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде размножавана или предавана по какъвто и да било начин без изричното съгласие на автора или на издателство gabriell-e-lit.

© Живка Танчева, автор, 2021
© Габриела Цанева, предговор, 2021
© Габриела Цанева, художник, корица, 2021
© Издателство gabriell-e-lit, 2021
ISBN 978-619-7520-60-6

Живка Панчева

**ЦВИЛЯТ
ГРИВЕСТИ КОНЕ**

Издателство
gabriell-e-lit
София, 2021

*Посвещавам на внуците си
Николай, Георги и Жени!*

СЪДЪРЖАНИЕ

ЗА КНИГАТА И НЕЙНИЯ АВТОР	9
С ИДЕИТЕ ТВОИ ЖИВЯХ	13
ИЗПОВЕД	15
ЗЕМЕДЕЛСКА ДРУЖБА	16
СЛАВЕЕВИ ГОРИ	17
НАРОДЕН ТРИБУН.....	18
КЪМ СЛАВОВИЦА	19
НА РАЙКО ДАСКАЛОВ.....	20
ЗЕМЕДЕЛЕЦ	21
НА РАЗКОЛЕБАНИТЕ.....	22
ПРОЛЕТНО ОЧАКВАНЕ	23
ЖИВОТЕ МОЙ	24
КЪДЕ СИ ТРЪГНАЛ ?	25
ПРОЛЕТНА ТЪГА	26
ИЗСЕЛНИК	27
ЕДНА СИ ТИ, РОДИНО	29
БЪЛГАРИЯ	31
ЗА ТЕБ ИЗДИГАМ ФАКЕЛ	32
РОДИНО	33
БЪЛГАРСКИ ЕЗИК	34
ВЪЗПОМЕНАНИЕ ЗА ЛЕВСКИ	35
БАЩИН ЗАВЕТ	36
МАЙЧИНО ЗАКЛИНАНИЕ	37

ПО ВЕРЕН ПЪТ	38
В ПАМЕТ НА ЖЕРТВЕТЕ ОТ КОМУНИЗМА.....	39
ОСТРОВ БЕЛЕНЕ.....	41
ПРЕЧУПЕНИ КРИЛЕ	43
БЯЛА ЧЕРКВА.....	44
АЗ ВЗИРАМ СЕ В БЪДНИЯ ВЕК.....	45
ЧОВЕЧЕСТВО, СПРИ!	47
ПРЕД БЪДНИЯ ВЕК.....	48
РАЗМИСЪЛ.....	49
МОЛИТВА	50
ЦВИЛЯТ ГРИВЕСТИ КОНЕ	51
МОЕ КОНЧЕ	53
ПРИКАЗКА.....	54
ПЕСЕН.....	55
КРГОВРАТ	56
ЕСЕННИ ТЪЖБИ.....	57
ЗИМНА ИЗНЕНАДА.....	58
СЛЪНЧЕВА ЗОРА	59
ЗАСКРЕЖЕНА БЕЛОТА	60
КОЛЕДНА ВЕЧЕР	61
НОВОГОДИШНО.....	62
ЗВЕЗДИЧКА	63
ИНТИМНО	65
СИНОВЕ.....	67
ЕДИН ЖИВОТ.....	68

ОБРУЛЕНА ОТ ЖИВОТА.....	69
МИНИАТЮРИ.....	70
СЪН В СЪНЯ СЪНУВАХ	71
ГРЯХ.....	72
ДВЕТЕ МИ РЪЦЕ.....	73
ЖИВОТЪТ БЕЗЦЕЛНО ОТЛИТА	74
АХ, ЛЮБОВ Е, ДА!	75
ЛЕТЯТ МИНУТИ ТРЕПЕТНИ	76
РАЗДЯЛА.....	77
МИНИАТЮРИ - 2	78
ХУДОЖНИК.....	79
ДВЕ ВЛЮБЕНИ ДУШИ	80
ВМЕСТО РИМИ	81
ЛЯТНА НОЩ.....	82
ТЪЖНА ЕСЕН	83
СТАРОСТ	85
СТАРЦИ.....	86
ПОСЛЕДНО СБОГОМ.....	87
ШЕПОТ	88
БЕЗ ТЕБ.....	89
МИНИАТЮРИ - 3	90
БИОГРАФИЧНИ БЕЛЕЖКИ.....	91

ЗА КНИГАТА И НЕЙНИЯ АВТОР

Запознах се с Живка Танчева първо, чрез нейното творчество и проявите ѝ на гражданска активност в Земеделския съюз, и едва по-късно се срещнахме в живота... Но, каква беше тази среща!

Вечерта на Благовещение, посветена на поезията... Бях поразена от нейната виталност, струяща от цялата ѝ личност, от патоса и красноречието ѝ и от декламаторското ѝ изкуство. Всички присъстващи в залата, публика и поети, станахме свидетели на един незабравим, импровизиран дует в стихове, изпълнен от Живка Танчева и Иван Селановски.

Тогава получих като подарък стихосбирката „Цвилят гривести коне“ – едно чудесно издание на издателство „Biblios“, което грабва окото с изображение на буен кон върху наситенозелена корица.

Колко живо звучаха в съзнанието ми стиховете, докато ги четях, „чувайки“ ги с гласа на авторката!

И оня лиризм на любовното чувство, и елегично-носталгичното усещане по детството и младостта, и патоса на вярата в земеделската идея, в победата на демокрацията и доброто, и гнева, и болката от пречупените криле на живота в оня, предишния, тоталитарния свят.

Ето защо бях много развълнувана, когато наскоро Живка Танчева се обърна към мен с молба да подготвя второто, преработено и допълнено издание на книгата. С радост приех идеята, както и предизвикателството да създадем нова корица, на която да има изображение на два гривести коня...

И това не е случайно хрумване на поетесата, нито някакво „заиграване“ със заглавието.

Образът на коня, като символ на волността и свободата – „Ех, да можех, вихрогоне, /да препускам без юзда, /волно вятъра да гоня, /да умра на свобода!“,

или като символ на гордата и буйна човешка природа – „Кон изцвили и разтърси /буйно гривеста глава, /с крак заудря и затърси /момък буен за езда.“ е съществена част от стихосбирката и нейното послание. В стихотворението „Синове“ се достига кулминационното олицетворение, това на синовете на лирическият герой:

*Две капки в дланта си събирам,
две капки на Бог от дъжда,*

.....

*Два коня в съня си сънувам,
два коня се гонят в степта,
и тръпна от обич, защото съзирам,
че са двата ми сина това.*

Композиционно, поетичната книга е изградена от седем части, една от които е изцяло нова.

Структурирането не е хронологично, доколкото книгата няма характер на лирически дневник. Покорно можем да търсим архитектурно стратифициране. Първата част, „С идеите твои живях“, посветена на Земеделския съюз и земеделската идеология, е основополагаща. Именно върху тази идеология е изграден характерът, личността, ценностната система и житейския път и на автора, и на лирическият „аз“. И, само доколкото по думите на поетесата, тя е вкуса тази идеология с майчиното мляко и майчината песен, първата част на стихосбирката може да се приеме и като хронологическо начало.

Вярна на традицията в земеделската поезия, Живка Танчева посвещава две стихотворения на трагичните образи на земеделските водачи – Александър Стамболийски и Райко Даскалов. Те намират своето достойно място в галерията от произведения – апотеоз на героите. Силно е посланието и на други две стихотворения – „Пролетна тъга“ и „Изселник“, в които основна тема е връзката между човека и земята, между корена и духовността. Продължение на това

търсене и взаимодействие са и трите нови творби – „Земеделска дружба“, „Към Славовица“ и „Славееви гори“, посветено на Цанко Церковски, в които любовта към природата и земеделската организация се вплитат и градят иносказателни образи.

Втората част, „Една си ти, Родино“, е непроменена в двете издания. Тук са включени стихове, посветени на родната земя, на България, на родния език и завета на дедите. Тук отново намираме следите на дълбокия, вечножив корен на поетесата, нейната неразрушима връзка с древното племе, на което е плод. Не мога да не спомена стихотворенията „Бащин завет“ и „Майчино заклинание“, изградени в класическо стихосложение, в основата на които е вложена житейската народна мъдрост и морал. И нещо повече – тук е разковничето на жизнеността на идеологията на БЗНС – връзката с народопсихологията, с общочовешките ценности и разбирането за добро и справедливост.

„В памет на жертвите на комунизма“ е третата, нова за стихосбирката част, изградена само от три творби. Но тези три произведения са натоварени с може би най-важното послание на поетесата – да помним жертвите на комунизма. И тук не става дума за идеология, за противопоставяне, за отрицание и осъждане. Тук става дума за памет и познание, въздигнати до морални категории.

И, когато става дума за морал и мъдрост, за онова, което следва да бъде пренесено в бъдното, стигаме до следващата част, „Аз вирам се в бъдния век“ – едно предупреждение към човечеството, но и едно виране в себе си. Тук лирическият „аз“ търси истината за себе си, за живота и смисъла на съществуването, за да се устреми към онази светлина, която остава след смъртта.

Петата част, „Цвилят гривести коне“, без съмнение, е сърцевината на стихосбирката. Много образни,

красиви стихове, в които приказното начало често взема превес. Стихове, пълни с порив към свобода и магия, към красота и любов. Защото точно тази свобода е най-истинската свобода. Свободата на бликащия живот, а не свободата като алтернатива на смъртта. Защото този, втори вид свобода, е само пътят към желаната свобода на живота.

Темата за любовта е развита и в следващата част, „Интимно“. И тук любовта е многообразна – майчината любов в стихотворението „Синове“, съпругеската любов в „Един живот“, любовта към свободата / „Грях“ /, любовта към земята / „Двете ми ръце“ /, любовта като обич и човечност / „Животът безцелно отлита“ /, любовта като любовно чувство, страдание и страст / „Ах, любов е, да!“, „Летят минути трепетни“, „Раздяла“ /, за да се върнем отново към извора – любовта към земята, природата и живота – с всичките му лица.

Последната, седма част – „Гъжна песен“ – навява тъга не само със заглавието си и заглавията на стихотворенията. Тук стигаме до финалния цикъл от кръговрата – живот, където Слънцето догаря, но мелодията на песента не заглъхва:

*Слънце на залез вече догаря,
Здрач в пуцинака тъмней,
а нейде далече на Хадес лодкаря
ритмично с веслата мелодия ней.*

Нека пожелаем на авторката да пази в душата си песента на живота и да я разнася надалеч!

д-р Габриела Цанева, редактор и издател

С ИДЕИТЕ ТВОИ ЖИВЯХ

ПЪРВА ЧАСТ

ИЗПОВЕД

пред Земеделския съюз

В борбите ти живях и много страдах,
радвах се и пях,
на колене падах и се питах:
достатъчно ли чиста за идеите ти бях?
Със теб делих и първата си обич,
обричах ти деца, съпруг и дом
и зло вещаех, който дръзне
с мисъл зла да те скверни.
Не съм крадец и няма да те грабя,
не крий от мене мъдростта,
да мога с враговете ти да се преборя,
да сложа власт над злите духове.
Не искам нищо друго да ми даваш,
под своята благословена длан –
достойна за рода си да остана
и вярна да съм ти докрай.
Освен такава, друга участ нямам,
приеми ме с моята простота –
такава, каквато животът ме направи –
да бъда друга аз не пожелах.

ЗЕМЕДЕЛСКА ДРУЖБА

Оранжев цвят, зелена детелина,
Земеделска вяра и мечти,
децата на Природата сме ние,
ритмично с пулса ѝ трептим!

На равна Добруджа в нивята,
на Бяла черква във пръстта,
на Славовица сред полята
посяхме своите имена.

Оранжев цвят, зелена детелина,
и Земеделски борбен дух,
заставаме ние смело пред Мрака
с идеи да го разгромим!

СЛАВЕЕВИ ГОРИ

*На поета Цанко Церковски
певецът на селските неволи.*

Песента на славей край реката,
гората кръстиха „ Славееви гори”
и там погребяха – поета,
надпявал се със славея дори.

Поета отдавна лежи в земята
но песните му за народни правдини,
и днес се пеят от народа,
изплакал в тях неволи и беди !

Затова, на втори май във гората,
превърнала поета във светец,
се стичат хора от страната,
да сложат върху гроба му венец.

Поклон дълбок да му направят
в обет за вярност да се закълнат,
а тишината на гората и покоя
във себе си оттам да отнесат!

Славейт останал сам във гората,
за певеца тъгува и пее ли пей,
от ранна утрин до мрак песента му,
със вълшебни звуци се лей !

НАРОДЕН ТРИБУН

на Александър Стамболийски.

Ръце издигнал си високо,
от тях струят поток лъчи,
разпръскваш славата далеко
и караш всичко да мълчи.

Заслушани в словата дръзки
сърцата тръпнат от възторг,
за пръв път толкова човешки
да видят своя идол горд.

Да видят бъдещето ясно,
което ти им подари,
в словата твои толкоз властно
с победна сила да гърми.

С една искра разпръсна мрака
там, дето беше пустота,
показа пътя, който чака
човешкия триумф в света.

КЪМ СЛАВОВИЦА

Когато вятърът пшеницата погали
и тя налее тежки класове,
от мрамора на Янини грамади,
духът на Стамболийски ни зове.

В борба свещена, величава,
за собственост и свобода,
ний идваме при теб развяли,
оранжевите и зелени знамена.

С труд и обич към земята,
високо да издигнем глас
и смело да градим в страната
желаната демократична власт.

НА РАЙКО ДАСКАЛОВ

Титан от огнени копнежи.
Вулкан от лава и гранит.
Величествен като Балкана
и легендарен като мит.

Мечти изпрати във ефира,
подвиг в пламъци люля,
разсече мрака, за да сбира
за бой народ онеправдан.

С величието на героя
издигна мощ, недостижим
постави неотстъпно в строя
Република срещу режим.

Герой с безсмъртие и слава
историята го дари,
а в ореола му запали
владайски огън да гори.

Титан от огнени копнежи .
Вулкан от лава и гранит.
Величествен като Балкана
и легендарен като мит.

ЗЕМЕДЕЛЕЦ

На Атанас Хаджипопов

Жив човек, а не образ на психоза,
оживял след битка исполин,
един пророк излязъл от народа
и останал верен нему син.

От него светлина лъчиста блика
във легенда трепкаща звезда,
речта му като изворче бълбука
сред ливади с цъфнали цветя.

Народът го очаква, той ще дойде
във всеки дом и праведна душа,
за да отсъди заедно с Темида
грешните и праведни дела.

НА РАЗКОЛЕБАНИТЕ

Не бързай да ми казваш „сбогом“,
не оставяй спора ни неразрешен,
знай, времето сурово ще ни съди
и то ще каже: кой с какво е огорчен?
Победа срещу ерес трудно се печели,
по-трудно, отколкото победа на война
и не със блясък и погром се мери
достойнството на победител и на победен.
В правотата ми не бързай да се усъмняваш
и дребните неща не считай като грях,
ний земни сме и земни ще останем,
а подвигът все някого ще възнесе.
Повярвай в светлината на живота,
на добрия свят във мъдростта
и моля те не казвай „сбогом“
преди да бъде спорът разрешен.

ПРОЛЕТНО ОЧАКВАНЕ

Ето я! Тя идва – Пролетта ни,
с напевния шепот на класили жита,
със звънкия тропот на прашни копита,
с вечерния звън на закъснели стада.
Тя идва! Широко вратите разтваря,
ледът по стъклата руши
и с южния вятър довява
живителен полъх във морни души.
Хей, хора! Защо вцепенени стоите на прага?
Погледнете простора навън!
Новото утро – нова зора ни предлага,
по-светла от най-светлия ден.
От най-светлия ден...
Повярвайте хора! Пролетта ни пристига
с ятата на птици от Юг,
а зимният вятър на Север отстъпва,
понесъл въздишки, и вопли, и студ.
Новото утро – нова зора ни предлага,
по-светла от най-светлия ден!
Повярвайте хора! Пролетта ни пристига
с ятата на птици от Юг,
а зимният вятър на Север отстъпва,
понесъл въздишки, и вопли, и студ.

*Стихотворението е написано
преди падането на Берлинската стена*

ЖИВОТЕ МОЙ

Не съм дошла, на тоя свят, да ти се моля,
живот мой, изпълнен със тегла,
аз исках в теб спокойно да живея
и много обич щедро да раздам .

Не можах за хората това да сторя,
през краткия си земен път,
а ти така дълбоко ме жигоса;
да бъда роб на моя древен род.

Вместо обич щедро да раздавам,
въвлече ме в вековните борби,
за къшей хляб, за свобода, за правдини,
наследство оставено от моите деди.

КЪДЕ СИ ТРЪГНАЛ ?

Къде си тръгнал тъй, объркано човече,
какво си взел от себе си, какво си дал,
оправил ли си сметките си вече
и в равносметката видя ли своя дял?

Не чуваш ли земята как те моли
да се завърнеш, да я стоплиш с длан,
а пролетните ниви в семена наболи
все още те очакват добър и замечтан.

Грижовна ласка къщата ти чака,
дворът без стопанин днес е пущинак,
а сам вечерникът на селото в сумрака
с треви и билки упоява пак.

Какво се чудиш, объркано човече?
Какво загуби, какво ли придоби,
душата на селяка няма ли я вече,
или се връща след дълги тегоби?

ПРОЛЕТНА ТЪГА

на баща ми

Стои замислен пред засъхващата локва,
загребва с шепя от разкаляната пръст,
с очи я гали и със болка си припомня
как някога я бе целувал като кръст.

В нея се е вричал със безброй надежди
с тревога и мечти събирал е имот,
а ето, че съдбата му отрежда
на старост да живее друг живот.

Селските му пръсти уморени
държат омекналата кал
и все го глождят мисли нездрави –
с добро ли е живота си живял?

Там, в родния му край, на воля,
чернозема топъл би го грял,
тъга и радост, пот и мъка, и своя
хляб от селската си истина би ял.

А дъхавия повей на Южняка
опивал бе го с мирис на земя,
наскитал се във къра до падане на мрака,
със бавни стъпки ще се връща у дома.

Да заплаче гърлото го стяга,
годините отминали са с празнота
уморени шепи на гръдта си слага
и само тях вини за своята тъга.

ИЗСЕЛНИК

Багажа в камиона натоварил,
сам дойде в града на старини
и ето го сега ненужен,
затворен от панелните стени.

Остави старата си къща.
Добитъка си до един затри.
На тръгване не се обърна
и не пожали кучето дори.

А то след него запъхтяно
лихтя, дорде му силите държат,
не го настигна, уморено,
зави от болка, глухо заръмжа.

Какво го караше да бяга
от селската си делнична съдба,
от чужди радости да страда,
за селото си да жалея сега.

Не пукнала зората става,
върви из стаята напред-назад,
не знаейки какво да прави,
притиснат от стените като в ад.

По новому сега живее,
ех, бабичката – Бог да я прости....
Но пред очите му тъмнее,
самотен – няма кой да го теши.

Сам дойде, но от друг накаран,
насила избора си да реши,
загърбил селските си нрави,
добрия свят на старост разруши.

ЕДНА СИ ТИ, РОДИНО

ВТОРА ЧАСТ

БЪЛГАРИЯ

Каж ми как да те възпея?
Как думичките прости да реда,
живота и смъртта си как да слея,
за тебе как да мога да творя?

В сърцето си с мечти те нося
до образа на майка си добра,
с мирис на пръстта ти разорана
и с болката на твойта тишина.

За Теб аз искам да живея
тъй, както моят древен род живя
и в тебе песента си да изпея –
най-хубавия стих да сътворя.

Дали животът ми ще стигне
да любя, да се трудя, да творя,
или той неусетно ще отмине
без аз цената му да разбере

Каж ми как да те възпея,
как мислите си в песен да реда,
как думите си в стихове да слея
как за теб достойно да умра!

ЗА ТЕБ ИЗДИГАМ ФАКЕЛ

В ръцете ти аз факел ще издигна,
място сред пътя ще ти отредя,
до титлите на другите народи
аз с нова титла ще те украся.

Пламтяща вяра в знаме ще издигна,
на вихри волно ще те понеса,
сред злоба гордо буря ще надигна
за твоят славно име по света.

Народ и вяра в тебе ще запазя
докрай света, за вечни времена!
Със святата ти истина, Родино,
на бъдещето ще те подаря!

РОДИНО

Аз имам още много сили
за тебе да направя чудеса,
ще смъкна блясъка на Рая
над плодната ни българска земя.

За тебе мъничка Родино,
с море, поля и сини планини
възпряла бих с ръце лавина
и пушека към твоите равнини.

Да може в утринна позлата
с божур, тинтява, здравец и лещак
да диша свежа планината,
от волен глъч полята да ехтят.

За тебе мъничка Родино,
за тебе ще направя чудеса.
Ще взема бляска на Рая
и огън от лазурни небеса.

БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

Не мога родния език да не обичам,
не мога да го заменя със друг.
как мога с чужди думи мама да наричам
и да говоря поетично с тях?

На него съм се учила да сричам,
съзвучията дивни да реда,
във живия му ритъм багрите усетих
и детските си песнички изпях.

На тоз език аз бойки стихове изказах,
творбите на класиците четях,
народните умотворения изучих
и много святи истини разбрах.

Слухът ми долови ли чужди думи
сред звуците на българската реч,
на бунт душата ми въстава
срещу чуждиците във родната ни реч.

Не мога родния език да не обичам,
не мога да го заменя със друг.
Не мога чужди думи в него да изричам,
Не мога да не го опазя чист!

ВЪЗПОМЕНАНИЕ ЗА ЛЕВСКИ

Когато февруари сняг натрупа
и бурята реве със злост навън,
рисува зимата картина
бесилка с български безсмъртен син.

Зачуден спира вятърът и гледа –
не трепват ясните очи.
България изтръпнала и бледа
в робия тъне, пъшка и мълчи.

Докога, Родино, ще очакваш
нов Дякон в теб да се роди,
не е ли време да се позапретнеш
и вместо един, с хиляди да ги родиш.

Години – вечност, винаги през февруари,
през фъртуни бурни, зимни студове,
като ехо от планинските върхари
за Свободата слиза Левски да умре.

БАЩИН ЗАВЕТ

Живота с подлост не прегръщай,
изпий горчилката съвсем докрай,
със злоба никому не връщай,
но право всекиму без страх раздай.

Мисли със разума си само,
от него никога не се дели,
носи товара с крехко рамо
и знай , че тежестта му не боли.

Пресявай всичко с дребно сито,
за посев вземай здрави семена
и вярвай, семето посято
ще кълне чисто в бъдни времена.

Драсни след себе си пътека,
и други върху нея да вървят,
за тебе нека тя да е утеха
за трудните ти дни на тоя свят!

МАЙЧИНО ЗАКЛИНАНИЕ

Кле ме майко, кле и ме заклينا
още в люлката когато ме люля,
когато суках топлото ти мляко,
кога сърцето ми безпомощно туптя.
Народ и вяра в българско да пазя,
в себе си да нося само светлина,
неправдата и робството да мразя,
да бъда силна даже и в смъртта.
И ако клетвата ти не изпълня
и ако на думите ти изменя –
трижди в гроба да се преобърна,
като масло в огън да горя.

Но защо, о майко, ме обрече,
та живота си спокойно да живея не можах,
дори като жена да се порадвам и да плача
от твоите клетви не можах!

ПО ВЕРЕН ПЪТ

Ти се поспри и
 не-бързай,
огледай се мълком в страни
мечтите с миражи не свързвай
и точния път отгатни.

Народи, царства и епохи,
подобно на вихър летяха без страх,
погазваха с прах и разруха
с наглост човешкия храм.

Ти се поспри и
 се послушай
часовникът точно ли бий,
компаса с ръка не докосвай,
че пътя ти може да скрий.

Към земята, която
 пътуваш
с погътния вятър тръгни,
не бива с корист да жертваш
човечеството за своите мечти.

Ти се поспри и
 огледай,
не си ли останал един,
в гласа на земята се вслушай
и пътя ѝ не избирай самин.

В ПАМЕТ НА ЖЕРТВЕТЕ

ОТ КОМУНИЗМА

ТРЕТА ЧАСТ

ОСТРОВ БЕЛЕНЕ

Дунав мътни води влачи.
Кърти скални брегове,
а сред него остров зеленее
разпокъсан на парчета
от непокорните води.
Остров взел – екзотика от Рая,
напоен с мъка, стонове, сълзи и кръв,
с оглозгани кости на непогребани хора!
Остров – на безсмъртието
и на комунистическия грях!
Комунизмът бе го обсебил за Ада
с изверги, събрани на пир
душите човешки да вадят!
Там, където русалки играха,
Дявола с кикот над мъртвите пял.

Край брега върбите листи ронят,
Суховет ги пилей,
Дунав гневен ги отнася
със надгробен реквием!

Всяка година
в последните дни на Мая
идват хора на остров Персин
с цветя да обсипят
безкръстни гробове
и заклеят комунизма,

Богу да се помолят
за загиналите си братя,
неизплакани сълзи да отронят,
думи за почит да кажат:
- Братя мои, спете
своя вечен сън!
Ние, живите ви помним!

ПРЕЧУПЕНИ КРИЛЕ

На младата земсиска Мара Рачева

Цвят ли беше сред цветята,
или птица със пречупени крила?
Кой крилете ти пречупи,
та да довършиш полета си се не можа?
В тъмните подземия на Ада,
крехката ти младост издържа,
мълча, мълча, Гемето не предаде
и с жестокост БКП те умъртви!
Жива плът ли рязаха от тебе,
в раните ти бъркаха ли с пръст
и как ноктите от нежните ти пръсти
са изтръгвали един след друг.
Не знаем и как може да узнаем,
какво са правили палачите в нощта,
по дълбоките и рани съдим,
за животинската жестокост на властта.
Цвят ли беше сред цветята
или птица със пречупени криле,
но сред жертвите на Сатаната,
достойно място Вечността ти отреди!

И днес мълва се носи сред народа,
за младата земсиска Мара Рачева
денем – явявала се като птица,
а нощем – като падаща звезда!

БЯЛА ЧЕРКВА

*на убитите в Бяла черква през 1944 г.
без съд и присъда*

Бяла черква, на бели криле,
високо на облаци плува,
а в тъмни нощи, в потайни усои
сова пищи и вещае злини.
Вопли и стон,
раздиращи мрака,
после смразяваща тишина
и смъртен покой.
Дете в утроба на майка проплаква,
черна забрадка, черна урва покрива,
Костелива ръка се протяга
и моли пощада.
В отговор – изстрел и смърт,
незнаен гроб и обща яма.
Покаяние няма!...

Църквице бяла – дай им свещица
с огън, от твоето свещено кандило.
Прошка да дирят за жестокостта си,
прошка за гузната съвест!
Църквице бяла, прости, ако можеш.
Прости, но не забравяй!

АЗ ВЗИРАМ СЕ В БЪДНИЯ ВЕК

ЧЕТВЪРТА ЧАСТ

ЧОВЕЧЕСТВО, СПРИ!

Земята в предсмъртна треска се мята,
като ранена лъвица реве,
и цялата в гнойни рани залята
люлка за своята идея кове.

Бучат и отекват вулкани,
ехти и боботи светът,
разбиват се с грохот държави
и пука се с трясък леда.

Земята тревожна в гърчове плаче,
снагата си в спазми тресе,
към гибелна мъка ли вихрено влачи
съдбата на своето мечтано дете?

Раздира с нокти небесни простори,
пръхти и разпръсква горещи искри,
стонове стене към своите народи
и моли за помощ далечни звезди.

Човечество, спри! Земята издъхва!
Подай ѝ желана ръка!
Тя ражда идея за теб непозната,
която ти толкова века мечта.

ПРЕД БЪДНИЯ ВЕК

Камбани бийте, не щадете,
ни звън, ни мисъл, ни метал,
човешкия разсъдък разтърсете,
дълбоко в предразсъдъци заспал.

Двадесети век с откритията си преваля,
на прага чука неговият брат,
какви въпроси ще поставя ,
какво ще казваме в ответ?

Освен, че борят се народи,
разделят си пространства и земи,
измислят и начеват нови,
изследвани във неизследвани войни.

Каква ще бъде равносметката накрая,
ще може ли човек да прецени,
за колко ли неща ще се разкае
и времето ни в безразсъдство ще вини.

Камбани бийте, не щадете,
ни звън, ни мисъл, ни метал,
тревожен двадесети век отлита
и неспокоен идва следващия век

РАЗМИСЪЛ

Животът като кратък ден премина,
в него рано слънцето изгря,
непокойно то блесна и отмина
неизменно в пътя си вървя.

Дойде при мен живота непоканен,
бушува в сила, злоба и любов
и после без дори да ме попита
постави кръста ми суров.

И аз вървя към своята голгота,
понесла бремето на тежкия товар
Не станах бедна, нито съм богата,
обвеяна от студ, опърлена от жар.

Животът като кратък ден премина,
дойде и си отива в'вечността,
как искам аз в смъртта да не погина –
от пръст да стана светлина!

МОЛИТВА

Душата ми от грях, о, Боже, запази я!
не искам почести, пари и власт,
но неспокойно дните си живея
и неспокойна съм самата аз.
Какво ми трябва още от живота,
в труд и грижи лошо не живях,
а душата ми е вечно недоволна,
в безпътица ме лута и грешах.
Затуй към тебе се обръщам, Боже,
покажи ми път по който да вървя
как със злото да се боря
и как по законите ти да творя?
Живота си нахалост да не пропиляя,
в дела и мисли благородство да вплета,
като искра да светна, после може да угасна,
когато жар в изпепеленото огнище разгоря...
И ако по пътя който ми покажеш
отново много или малко съгреша,
накажи ме строго, само не ме карай
безцелно пътя си да извървя.
Помогни ми Боже,
смирено ти се моля,
пречисти делата ми от робски страх,
спокойно пред съда ти да застана.
Душата ми, о, Боже, запази от грях!

ЦВИЛЯТ ГРИВЕСТИ КОНЕ

ПЕТА ЧАСТ

МОЕ КОНЧЕ

Мое конче, понеси ме
със развята грива из степта.
без седло, юзда и стреме
да пришпорвам мога и така.

Искам с теб да другарувам,
гривата ти в шепа да държа.
искам конче, да лудувам,
под дъгата с теб да полетя.

Тичай, конче, не запирай,
чаткай с морни копита,
път, посоки не избирай,
щом летиш на свобода!

Ех, да можех, вихрогоне,
да препускам без юзда,
волно вятъра да гоня,
да умра на свобода!

ПРИКАЗКА

Кон изцвили и разтърси
буйно гривеста глава,
с крак заудря и затърси
момък буен за езда.

Чу го гиздаво девойче
и го хвана за юзда:
„ти си момък, буйно конче“ ...
нежно милва го с ръка.

Мигом конят се превърна
в кръшен момък, а пък тя
в гърди му се притисна
и гальовно зашептя:

„Искам вихрогон да любя,
с него да летя в степта,
в синевата да се губя
на копита в песента.“

„Кон ли съм аз или момък
ти – мома или мечта,
запламтяла в буен огън
качвай ми се на гърба!“

Бяга конче в надпревара,
носи гиздава мома,
сили с вятъра да мери,
шемет с цялата земя!

ПЕСЕН

Взех светлика на звездите,
на зората прелестта,
дух и дързост на орлите,
лебедната красота.

И със тях света обходих.
Где не скитах, где не бях?
Слънчеви земи пребродих,
смях и радости събрах.

И сега ги разпилявам
със дъха си, с песента,
вечната любов прославям,
слънцето и младостта.

Казвах ми – ти си луда,
ти не си от този свят –
но за радост и почуда
не поглеждах аз назад!

С полъха на развигора
и човешкия си стих
от разплаканите хора
не една сълза изтрих.

КРГОВРАТ

Духа вятърът в полето,
пръска сухите листа,
свъсено тъмней небето
над сиротната земя.

Скоро зимните вихрушки
ще натрупат преспи пак,
а оголените клонки
ще се сврат в пухкав сняг.

Ще се стоплят семената
под натрупания сняг,
а след зимата земята
ще е пълна с благодат.

Пролет, лято, есен, зима -
безконечен кръговрат,
само в него мир да има
и дечица да растат.

Но сега е още есен,
съхнат жълтите листа,
вятърът с напевна песен
брули голата земя.

ЕСЕННИ ТЪЖБИ

Задуха вятър страховито,
огъна клони, покоси треви,
а щом излезе на открито
нададе писък, жалостно зави.

Тревожна мъка сви селяка,
застанал пред всемира с теготи.
Какво ли ще роди земята –
въздиша той, замислено мълчи.

Какво е хвърленото семе
без топлата прегръдка на снега,
не падне ли сега навреме
ще замръзне в студената земя.

От страх угрижен всяка есен
с тревога плахо времето следи
дорде дочуе птича песен
и тръгне в нивите на ранини.

Дорде във грубите му шепи
от труд земята топла закипи,
а лятна вечер сред ливади
от мирис на сено се упои.

От север духа страховито,
напевен плач със бурята ечи,
а равното поле открито
от бурята и ехото бучи.

ЗИМНА ИЗНЕНАДА

Снежна зимна изненада,
вредом всичко побеля,
покривите, двора, пъна,
старата лоза.

Снежна зима ни затрупа
с бели пухкави платна,
а дърветата накичи
с пух от бляскави влакна.

Вред е тихо и смирено,
погледа е заскрежен
и от зимната картина
си всецяло заплепен!

СЛЪНЧЕВА ЗОРА

Тази сутрин рано,
Слънцето изгря
и в небето сиво
пръсна светлина.

През стъклата заскрежени,
стаята огря
и с капчука под стрехата,
дълго, дълго си игра.

Хубаво е да ги има
скреж, и мраз и снегове,
но без слънце на земята
ще е студ и ледове.

ЗАСКРЕЖЕНА БЕЛОТА

Цяла нощ ли Скрежко веза
заскрежени дървеса,
та без четка и бои изписа
бяла снежна красота.

Нежни стъклени дантели,
плел си с ледени конци,
от снежинки заскрежени
си изваял сребърни звънци.

Твоята ледена картина,
друг не може сътвори,
но е ледено студена,
заскрежава погледа дори.

Вярно е, че е красива,
тази ледена творба,
ала мигом я изтрива
Слънце с огнена ръка.

КОЛЕДНА ВЕЧЕР

Коледа дошла е. Спомените стари
заблестяват с чудни светлини.
Благославяйки ни, тропат коледари
на ковани бащини врати.
Зимата в снега се свира,
оживяват клонки на ели
и сред спомените идва мама
със кравая и отрупани софри.
Глъч и радост в млади, в стари,
под котела бъдника гори.
С натежали стъпки коледари
коледуват с коледни игри.
И поднесъл щедро дари
стар баща със вино ги пои,
сладкодумно благославят коледари
челяд, дом и старини.
Коледна елха, детски шум и врява,
просълзена гледам във захлас
и се радвам, както радваше се мама,
в своята душа без глас.

НОВОГОДИШНО

Ще дойде с радост Новата година
отново да направи своя кръг,
за някой радостна, за други тъжна,
ще дойде и ще си отиде пак.

Във вечната обител на всемира
часовника със своето тик-так
годините отмервал в календара
за винаги ще и постави знак.

Ще драсне диря Старата година
с добрата си и лошата страна,
а ний с мечти по идващата Нова
ще се изпълним с нова светлина.

Ще дойде с радост Новата година,
със наздрависи, веселие и пир,
с тостове за дълголетие и здраве,
с упование за щастие и мир.

ЗВЕЗДИЧКА

Една ясна звездичка на небето блести,
в нея вторачвам морни очи,
не бледней, звездичке, в ясения ден,
деня в нощ ще превърнеш за мен.
Всеки си има своя звезда,
Бог му я дава за добрите дела,
ясно ли свети, или тъмней в небеса,
тя безпогрешно след човека чертае следа.
Аз моля се Богу, от цяла душа,
ако съм за живота достойна била,
когато угасна - да не угасне и тя,
звезда да остане за други в света.

ИНТИМНО

ШЕСТА ЧАСТ

СИНОВЕ

Две капки в дланта си събирам,
две капки на Бог от дъжда,
И пия на глътки, дори не разбирам,
Че са две мои сълзи това.

Два коня в съня си сънувам,
два коня се гонят в степта,
и тръпна от обич, защото съзирам,
че са двата ми сина това.

Накъде ли ще тръгнат?
Докъде ли ще спрат ?

Две сълзи в дланта си събирам,
две сълзи от цялата моя душа,
и гледам ги с обич, дори не разбирам,
че участ са моя и моя съдба.

ЕДИН ЖИВОТ

на съпруга ми

Светът е малък за да се разминем,
родени сме в един и същи звезден миг,
не спокойно да се любим,
а да страдаме един за друг.
Любовта си във жарава да превърнем,
на плещите си тежестта на времето да понесем,
в мъката си радост да потърсим,
от нея детска плът да създадем.
Един живот достатъчен е,
стига, за да се пресъздадем,
а времето последно ще ни каже
кога и как ще трябва да умрем.
Тогава може би е страшно,
ако то поиска да се разделим
единият от нас да си отиде,
а другия по него да тъжи.
Светът е малък, знам, ще се намерим,
пространството е което ще ни събере,
макар във пръст да се превърнем,
от нас трева ще порасте.
Децата ни ще бъдат тия,
за отмора върху нея ще лежат
и с обичта, която сме им дали
двама ни в едно ще съберат.

ОБРУЛЕНА ОТ ЖИВОТА

Как жестоко вятър ме брули,
като млада фиданка едва устоях
и кога в моите радостни мисли
появи се тъга, не разбрах:
било от бащина мъка и болка,
от тъгата на мама в очи,
от първа обич и чакана рожба,
от разпиляни по вятъра дни.
Как жестоко живота ме брули,
колко обич и мъка събрах
и макар да имах помисли чисти
да живея без болка до днес не можах.

МИНИАТЮРИ

От умора краката натежават
и клепачите падат за сън,
а очите от влага не могат
да простят на горчивия ден.

Сърцето ми от болка прекипяло,
ако ме запита някой ден,
каква награда за теглото ми получи
и защо без сметка ме хаби,
ще мога ли на него,
на собственото си сърце да обясня,
че възгледите ми в живота
не съвпадат със съществуващите днес.

СЪН В СЪНЯ СЪНУВАХ

Цяла нощ капчука чука,
ситен дъжд валя навън,
в кратка дрямка за сполука
сладък ме унесе сън.

Сън в съня сънувах,
кипнал мокър чернозем,
лека пара и омара
да се стеле като дим.

ГРЯХ

Годините над мене тегнат
с проклятието страшно на века,
духът ми горд да не убегне
на времето жестоката съдба.
Душата ми спокойствие да няма,
ни денем, нито през нощта,
да е като въглен в жива рана,
с огън да изгаря даже сред вода.
За гдето ядох хляба без молитва,
а идеали светли жертвах за пари
и спокойно гледах как проблясва
зла прокоба в разгневените очи.
О, Боже за минута пощади ме,
за мен е тежък тоз товар,
макар и прокълнатата, приеми ме,
когато ти признавам своя грях.
И вместо сълзи на тъга в очите
огън за борба ми дай,
та с завета славен на дедите
да свърша моя земен край.
Не, няма да се спра на прага
на твоя светъл, Боже, храм
и тъй както на човек му се полага
от хляба и горчилката ще ям.

Ще дишам волно въздух до насита,
в сърдечния си ритъм ще горя,
да мога с кръвта си Свобода да пиша,
в дъха си мъртвите герои да сбера.

ДВЕТЕ МИ РЪЦЕ

Двете ми ръце да легнат
уморени някога в пръстга,
а очите ми да станат
дупки над беззъбата уста,
пак ще пее за живота,
жадната ми за любов душа,
пак ще страда закопняла
за простори, волност, свобода.
Двете ми ръце да легнат
уморени някога в пръстга,
пак с любов ще я погалят,
търсейки във нея светлина.

ЖИВОТЪТ БЕЗЦЕЛНО ОТЛИТА

Светът е обърнат с краката нагоре,
Бизнес и пари,
 пари и секс,
наглост и бруталност.
Къде да търсим обичта?
Ако заложим на човечността,
ще ни помислят за луди.
Животът ни кратък безцелно отлита,
да трупаме много пари,
да носим хубави дрехи,
да караме скъпи коли.
Обедняла душата ни страда, не намира
извор от който да пие любов,
но не спира да се лута в безкрая,
с надежда за промени в света!

АХ, ЛЮБОВ Е, ДА!

Не, не е любов -

магия, болка,

стон.

Не, не е мечта -

стихия, буря ,

ураган.

Не, не е наслада -

омайно биле,

тръпчива глътка,

горчилка от пелин.

Какво е всъщност ?

Магия, болка, стон,

мечта, наслада?

Какво?

Любов!

ЛЕТЯТ МИНУТИ ТРЕПЕТНИ

Почакай, спри за малко, долавям
тежките ти стъпки да ехтят,
не си отивай, със секнал глас те викам,
чуй: трепетните мигове летят.

Не крий очи, не свъсвай вежди,
когато скритом погледат ми те следи,
свещта догаря, огънят ѝ гасне,
а огън ни е нужен до смъртта.

Ръката си във твоята да сложа,
с любовен трепет да се насладим.
На дланите ни в задебеляла кожа,
за малко щастиято си да подържим.

Не си отивай, с неизречен крясък викам,
очите ми те молят, само погледни,
чашата с горчивина доливам,
с неиздаден стон те каня; остани!

А ти отмерваш бавно крачки, отминаваш,
дори за миг и не дочул викът,
тъй, като край скала минава,
през есенният ден планинската река.

РАЗДЯЛА

От сърцето си да те изтръгна мога,
но с топлите ти ласки как да се простя,
а думите с които ме рисува
в стиха ти как да залича?
Реших, ще си отида и няма да те питам,
по мене ще тъгуваш или не,
сама дойдох и пак сама ще си отида,
но ти ела – да се сбогуваме поне.
Достатъчно съм силна, за да мога
с други тайно да не те дяля.
Обичам те, но повече не мога
по детски да си причинявам зло.
От сърцето си да те изтръгна мога
и любовта ти няма да ме спре,
но ти обещавам да се моля,
споменът за теб да не умре!

МИНИАТЮРИ - 2

Във детските ми спомени са живи
годините, когато разкулачиха народа,
когато му взеха кравата, вола и коня
и последния къшей от селския хляб.

Пусто опустяло време неразбрано
драно не додрано, гърло огладняло,
да се бориш с немотия, без пари не може,
пари имаш, душа нямаш –
тъй ли да живеем?

Денят уморено заспива
в прегръдката нежна на идваща нощ.
Звезда към земята полита,
раздрала тъмата с ослепителна мощ.
Далечен зов на дивото в човека,
пробужда женската ласка
и мъжката тръпка –
да се слоят в едно.

ХУДОЖНИК

Над палитрата надвесен,
с четка залеза следи
и от багрите омаян,
чудна картина твори.

Кули тризъби в небето издига,
бойници мрачни в редица реди,
в момини дивни чертози наднича,
от там го девойка тъжно следи.

Във картината си втренчен,
влюбен в нея, не усети как,
бе се спуснал мрак вечерен,
а да хване здрачът не можа

И замислен тръгна бавно,
в път обратен за града,
тъй доволен, че потайно,
бе се срещнал с любовта.

ДВЕ ВЛЮБЕНИ ДУШИ

Сърцето ми за ласка закъсняло
все някой ден ще ти се покори,
като слънчев лъч ще се промъкна,
където и да бъдеш ти.

И литнали в простора, ще те губя,
за да те преоткривам като синева,
така желях душата ти да любя –
тъй, както ти желя ме до сега.

ВМЕСТО РИМИ

Не ме изгубвай, когато пожелаеш
в този свят на живи и на мъртъвци
душата ми за обич закопняла
ще се реине дълбоко във вечността.

Не ме изгубвай, защото си ми нужен,
десницата ми крехка за да подкрепиш,
от твойта сила в моята да влееш,
когато слабостта си победиш.

Не се измъчвай, дружбата ни чиста
годините след нас ще оценят,
те с мъдрата присъда за делата
справедливо всекиго ще наградят.

Вдигни десница за да ме помилваш
тъй, както в утрото си милвал младостта,
със силната си вяра подкрепи ме,
та в друмищата лесно да вървя.

Не ме докосвай с пламъчето на плътта си
и върху грешното ми тяло рани не прави,
а с радостната тръпка на душата,
с добрия свят в теб и мен да оставиме следа.

ЛЯТНА НОЩ

Тиха нощ,
звезди,
щурци,
прохлада.

Тихи стъпки,
женски устни,
мъжка тръпка,
върху топлата земя.

А стрелките неусетно бягат,
изток вече руменей,
нежен шепот, бавни стъпки
и нощта белей.

ТЪЖНА ЕСЕН

СЕДМА ЧАСТ

СТАРОСТ

Слънце на залез вече догаря.
Здрач в пущинака тъмней,
а нейде далече на Хадес лодкаря
ритмично с веслата мелодия пей.

Пусто пустее лицето,
набръчкана кожа старей,
дума, без думи сърцето,
тъга на старица пилей.

СТАРЦИ

В парка подир стара двойка
дълго крачих и мълчах,
той – все още позапазил стойка,
тя – прегърбена от труд жена.

Бавно двамата вървяха,
хващаха се за ръце,
спираха се, тръгваха и се смяха
силно, добродушно от сърце.

В старостта им младост видях,
не усетих, гледайки ги, как
крачките си учестих и минах,
дълго мислейки за тях.

ПОСЛЕДНО СЪБОГОМ

Кой ли тази утрин рано,
бисерни сълзи е лял,
та със тях попарил е цветята,
а ветрецът тъжна песен е запял.
Зла прокоба ходи по земята
и не гледа кой е малък, кой е стар,
безжалостно смъртта ги покосява
поднасяйки им своя смъртен дар.
Неканена да ни гостува,
тя спря и пред нашата врата,
почука за да те повика,
а ти след нея тръгна мълчешком
Отиде си и ме остави!
Затова попарих със сълзи цветята,
а ветрецът тъжна песен е запял.

ШЕПОТ

Твоите стъпки ли долавям
под прозореца ми да шумят,
или вятърът немирник,
по стъклата, цяла нощ игра.

Ти ли с таен шепот тананика,
както някога във младостта,
нашият сигнал за среща, тука,
не в отвъдното, а във съня.

Сън в съня ли ме споходи,
твоята осанка във нощта,
или вятърът немирник,
по стъклата цяла нощ игра.

БЕЗ ТЕБ

Старата лозница листи рони,
есенния вятър ги пилей
и навела тъжно своите клони,
в странен шепот тихо ги люлей.

Вятър ли си или дух невидим,
странен шепот или тъжен ек,
аз те вода пътничко невидим,
да поседнем под лозата тук.

Нека млъкнат тъжните акорди,
нека времето за миг да спре!
Ти дойде при мен със листопада
и невидим с него отлетя.

МИНИАТЮРИ - 3

Ред години вече чакам,
да изскърца, да се блъсне
пътната врата,
пътник морен отдалече,
да се върне у дома!

Ти ми подари за сбогом,
две хубави топли очи
и аз ги запазих за спомен
в две мои тъжни сълзи.

БИОГРАФИЧНИ БЕЛЕЖКИ

Живка Танчева, по баща Драгозова, е родена в родолюбиво семейство, което е в тесни роднински връзки с възрожденските родове на Бяла черква. Тя произхожда от оня клон на Франговия род, който е дал няколко поета и хора със значими постижения в духовната сфера. Люлчината ѝ песен е била за величието и трагизма на Земеделския съюз.

Завършила реална гимназия в Бяла и техникум в Перник. Работи в нефтените находища във Варна. Там създава семейство и отглежда двете си деца. След 10.11.1989 година, заедно със съпруга си, се завръща в родното място на своята майка – Бяла Черква и остава да живее там до днес. Развива голямо земеделско и скотовъдно стопанство, през свободното си време пише разкази и стихове. В родовата семейна библиотека намира богат исторически материал, който обработва и преиздава в периодичния печат, където отстоява традиционните за Бяла черква земеделски идеи.

Член е на Съюза на писателите земеделци. Кoresпoндeнт е на в. „Народно земеделско знаме“, редовно публикува стихове и статии във в. „Литературно земеделско знаме“. Автор и гост редактор на списание за литература и визуални изкуства „Картини с думи и багри“.

Живка Танчева е обществено ангажирана личност, почетен член на местното читалище „Бачо Киро 1869“. Участва в певчески и декламаторски изяви и печели награди. Организира „Национални земеделски събори“ в чест на Цанко Церковски. Издава под надслов „Под старата лозница“ бележничните книги: „Разпиляно ято“, „Ината на бай Генчо“, „Славееви гори“, „Бразди на кръстопът“, документалните книги: „Речи на д-р Райко Даскалов“, „Истината и само истината“, „Петко Франгов“, стихосбирката „Цвилят гривести коне“. Подготвя, преиздава и пише предговори на книгата „Борба за земя“ на д-р Райко Даскалов и речта на Емануил Макрон „За една суверенна, сплотена и демократична Европа“. Автор е и на много статии в местни и национални вестници и списания.

Ведра и усмихната, почитана и уважавана от месните хора.

Живка Танчева

ЦВИЛЯТ ГРИВЕСТИ КОНЕ

Българска, второ, допълнено издание

Редактор Габриела Цанева

Рецензент Надежда Александрова

ИЗДАТЕЛСТВО

gabriell-e-lit

www.gabriell-e-lit.com

e-mail: gabriell-e-lit@mail.bg

Формат 32/84/108

Обем 92 стр.

Печат

"Гладес" - ЕООД